

Ontwikkeling van EF: Psychosociaal perspectief

Dieter Baeyens

Psychosociaal perspectief

Welke opvoedingsstrategieën houden verband met de ontwikkeling van EFs?

Volgens welk mechanisme dragen opvoedingsstrategieën bij tot verandering in EFs?

Welke andere contextfactoren houden verband met de ontwikkeling van EFs?

EF in context:
leerkracht en leerling

leerkracht en leerling

Dyadisch niveau

Nabijheid

Conflict

Autonomie

Klasniveau

Emotionele steun

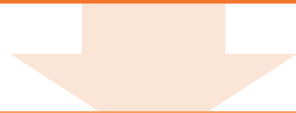
Organisationele steun

Instructionele steun

Nabijheid

- Wanneer mijn kind/leerling zich anders gedraagt dan gewoonlijk, ga ik na waarom hij/zij zich anders gedraagt.
- Wanneer ik mijn kind/leerling na een lange tijd terug zie, maak ik even de tijd om met hem/haar bezig te zijn.
- ...

Gehechtheid: Veilige basis

Exploratie

Conflict

- Wanneer mijn kind/leerling iets doet wat ik niet leuk vind, verhef ik mijn stem.
- Ik neem iets plezierig af van mijn kind/leerling als hij ongehoorzaam is.
- ...

Gehechtheid: Veilige haven

Co-regulatie
(mentale ruimte)

Autonomie

- Ik moedig mijn kind/leerling aan om zelf iets te proberen.
- Ik geef mijn kind/leerling opdrachtjes die hij/zij alleen kan uitvoeren.
- ...

Zelf-determinatie: Autonomie

Exploratie & motivatie

leerkracht en leerling

Dyadisch niveau

Klasniveau

Nabijheid

Emotionele steun

Conflict

Organisationele steun

Autonomie

Instructionele steun

Emotionele steun

Idem als nabijheid en afwezigheid van conflict

- Een aangenaam en veilig klasklimaat creëren
- Spanning in de klas aanvoelen en ontmijnen
- Inspelen op de interesses van de klasgroep
- ...

Gehechtheid

Exploratie & co-regulatie

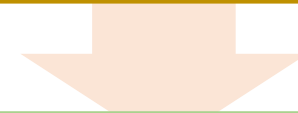

Organisationele steun

- Fysieke inrichting van de klas (bv. bankjes)
- Duidelijke gedragsregels (bv. stilte)
- Overangsrutuelen creëren (bv. daglijn)
- ...

Cognitive load theory

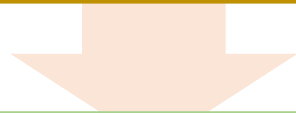
Mentale ruimte

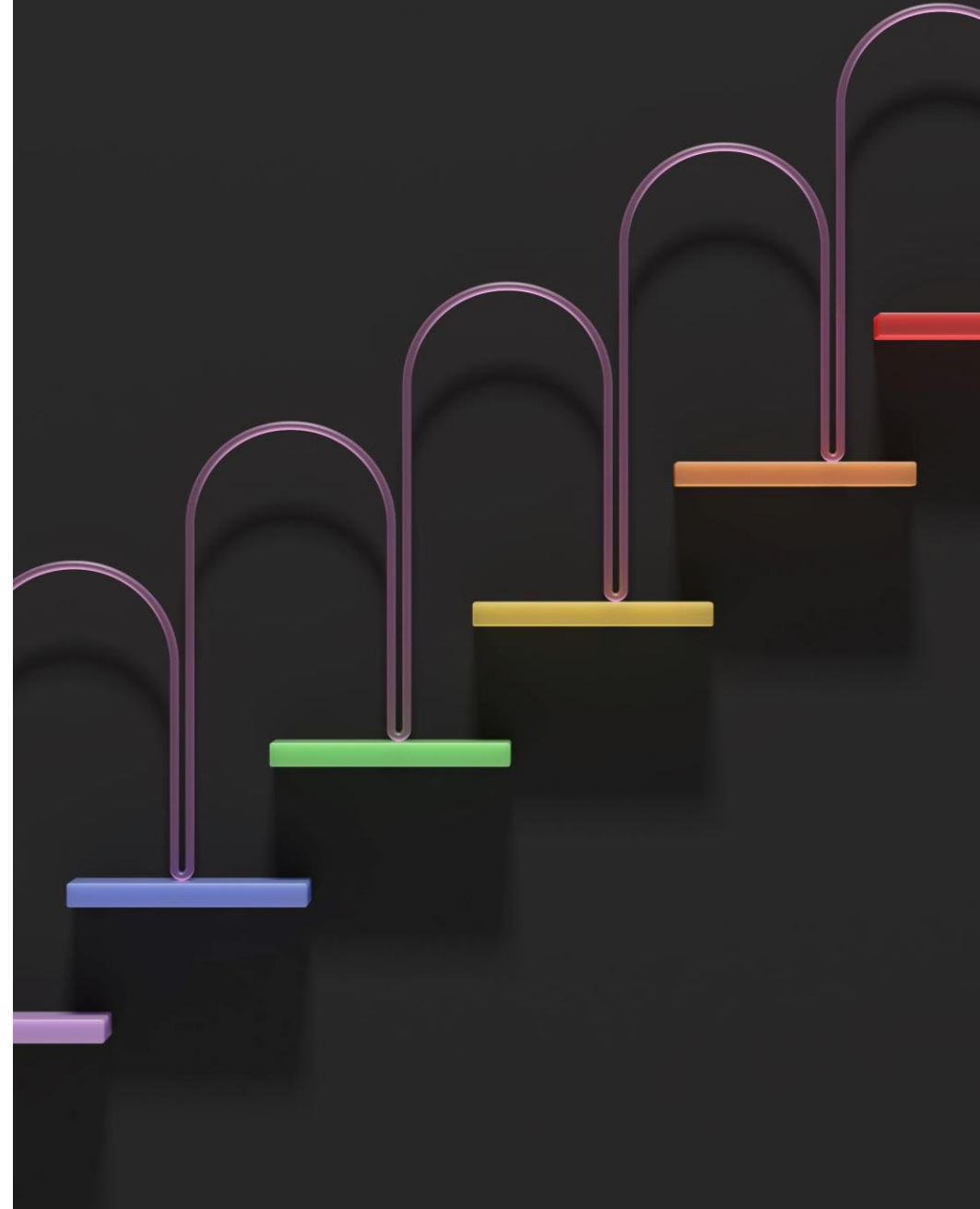
Instructionele steun

- Prompting/cueing
- Feedback geven
- Modelling
- ...

Zone van naaste ontwikkeling

Scaffolding & taal

leerkracht en leerling

Dyadisch niveau

Klasniveau

Nabijheid

Emotionele steun

Conflict

Organisationele steun

Autonomie

Instructionele steun

werkgeheugen > inhibitie > cognitieve flexibiliteit

leerkracht en leerling

Dyadisch niveau

Klasniveau

Nabijheid

Emotionele steun

Conflict

Organisationele steun

Autonomie

Instructionele steun

werkgeheugen > inhibitie > cognitieve flexibiliteit

leerkracht en leerling

Gehechtheidstheorie

Sociale leertheorie

Cognitive load theory

Socio-culturele theorie

Zelf-determinatietheorie

RATIONALE VOOR VERANDERING

werkgeheugen > inhibitie > cognitieve flexibiliteit

EF in context:
ouder en kind, zelfde verhaal ?

Ouder en kind

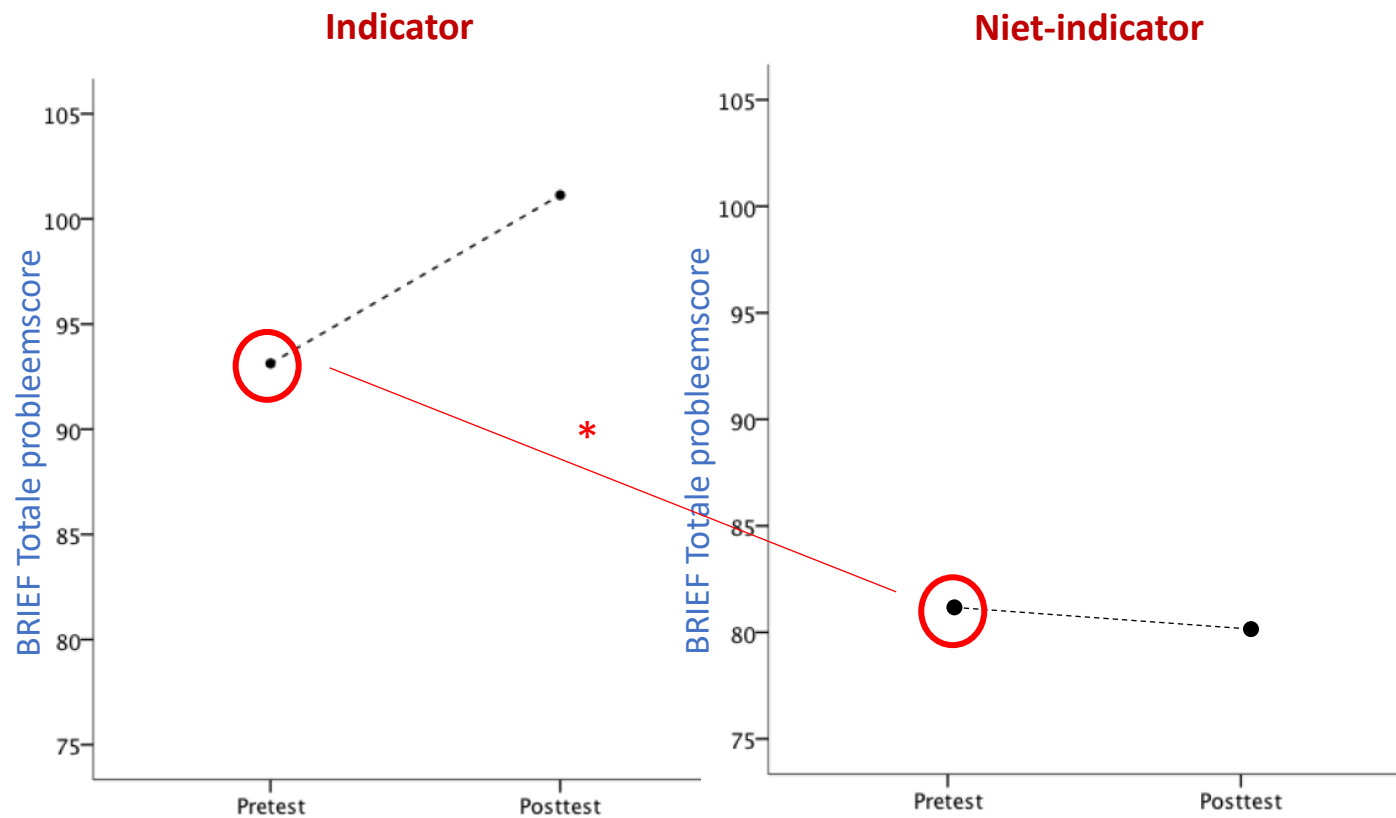
Opvoedingsstrategie	Betekenis
Positief gedrag	• Warmte/nabijheid• Sensitiviteit en responsiviteit
Negatief gedrag	• Problemen oplossen door dwang, harde discipline, straf en fysieke kracht.• Intrusiviteit
Cognitieve strategie	• Problemen oplossen door scaffolding• Autonomie versterken

Ouder en kind

Opvoedingsstrategie	Betekenis	Verband met EF	Theorie
Positief gedrag	• Warmte/nabijheid • Sensitiviteit en responsiviteit		• Gehechtheid • Zelf-determinatietheorie
Negatief gedrag	• Problemen oplossen door dwang, harde discipline, straf en fysieke kracht. • Intrusiviteit		• Gehechtheid • Zelf-determinatietheorie • Familiaal stress model
Cognitieve strategieën	<i>Laag risico = twee-ouder gezin, hoog inkomen, hoog opgeleid, niet-roken tijdens zwangerschap</i> vWG: hoog risico < laag risico response-shifting: hoog risico > laag risico		

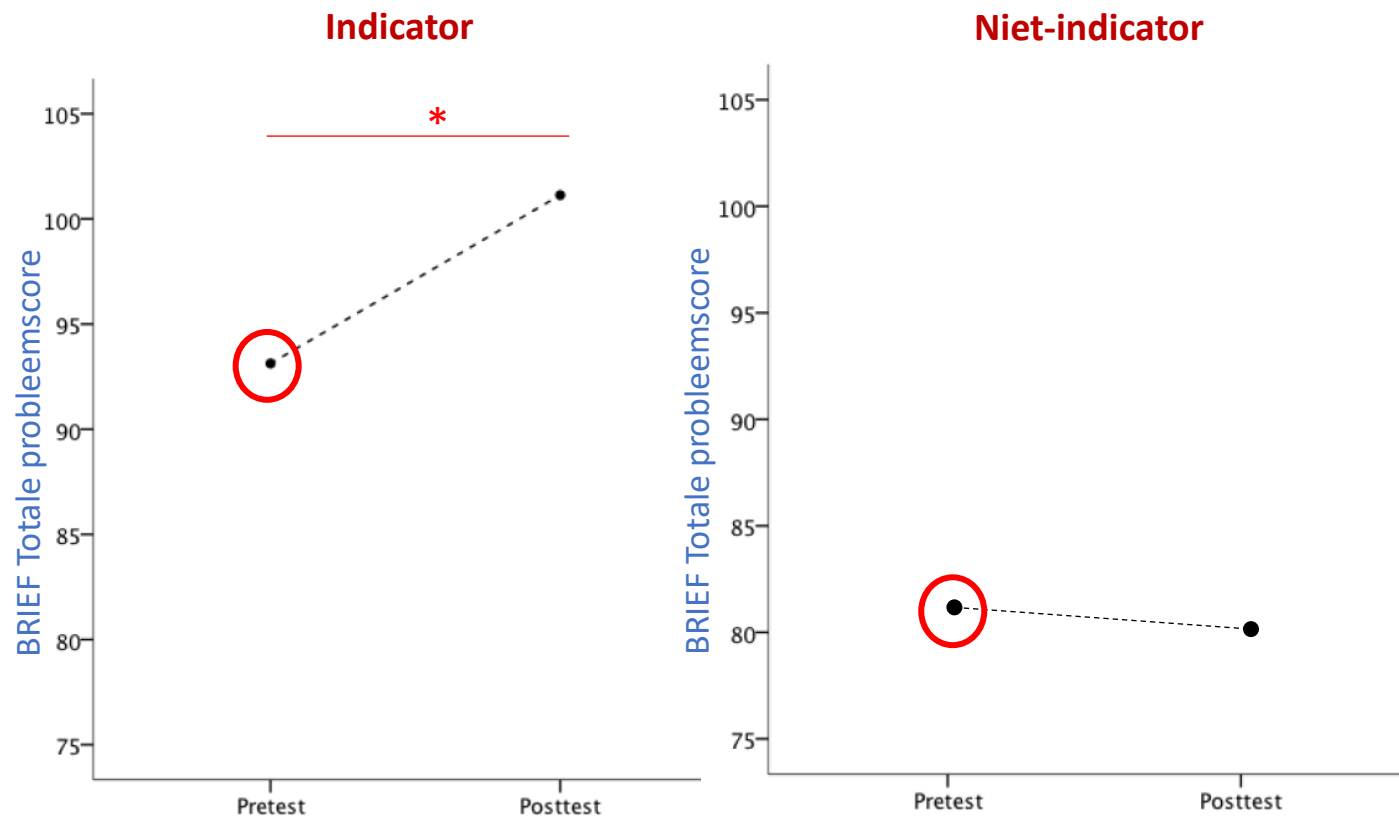
werkgeheugen > inhibitie > cognitieve flexibiliteit

Socio-economische status

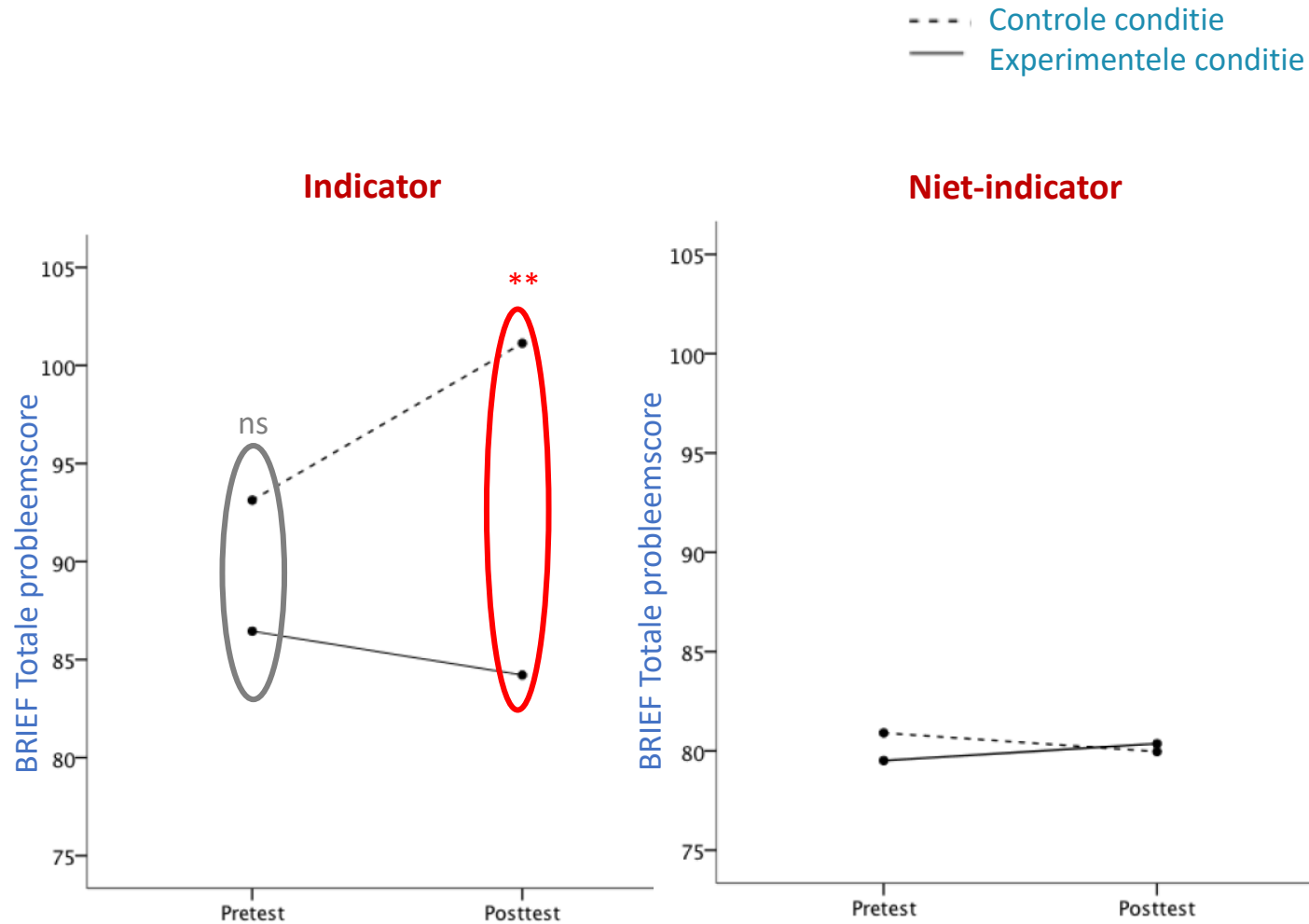
* $p < .05$

Socio-economische status

* $p < .05$

Socio-economische status

** $p < .01$

EF in context:
éénrichtingsverkeer ?

Aard van het verband tussen context en EF

- Correlationeel
 - Hoe meer x, hoe meer y
 - Hoe meer x, hoe minder y
 - ...
- Causaal
 - Unidirectioneel: x veroorzaakt y?

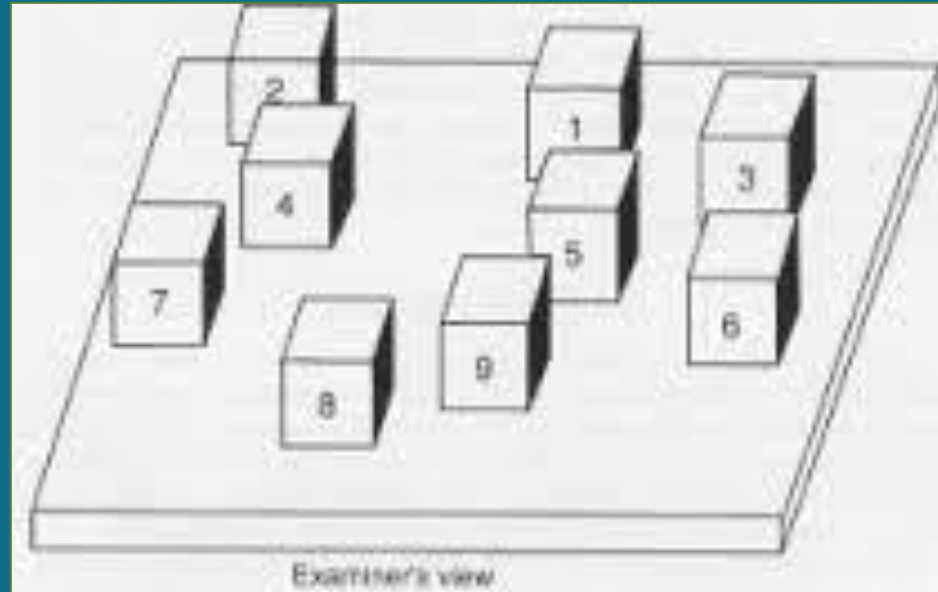
Causaliteit ?

**Ouder-kind
relatie**

**Leerkracht-
leerling**

WM

Corsi

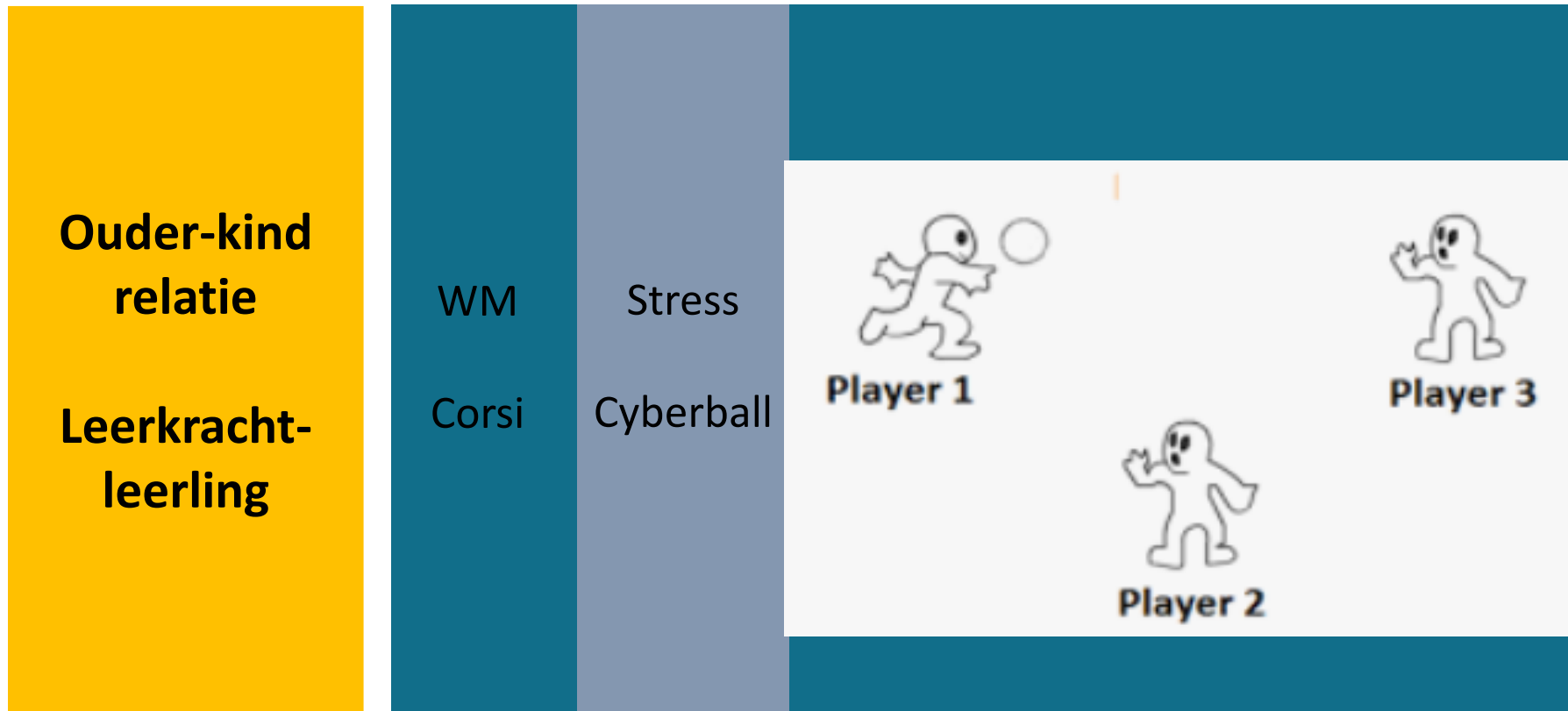

Vragenlijsten

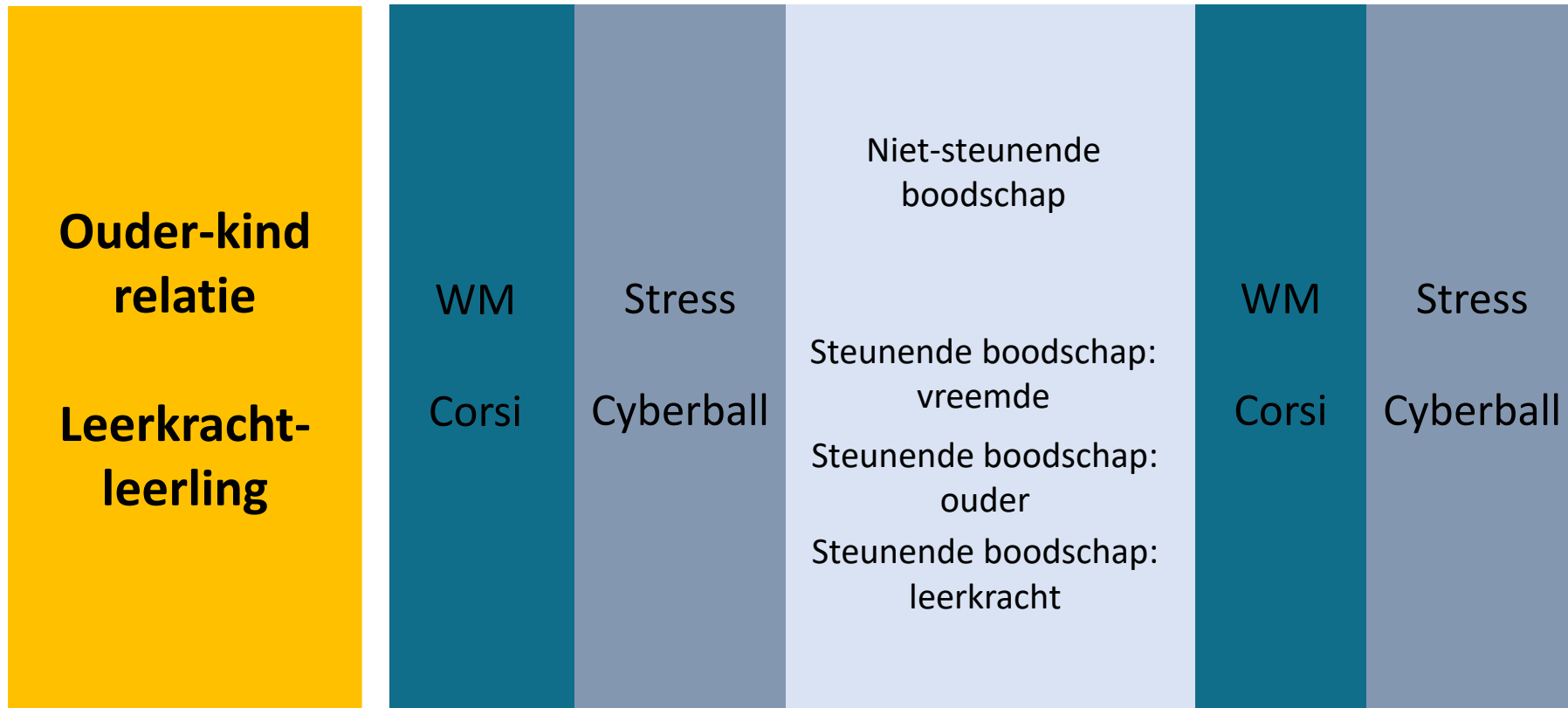
Parent-Child Interaction Questionnaire-Revised child version (PACIQ-R)

Young Children's Appraisals of Teacher Support (Y-CATS)

Causaliteit ?

Causaliteit ?

Causaliteit ?

- Tijd x Conditie x Ouder-kind conflict: $F(3,110)=2.99$, $p=0.034$, $\eta^2=0.075$

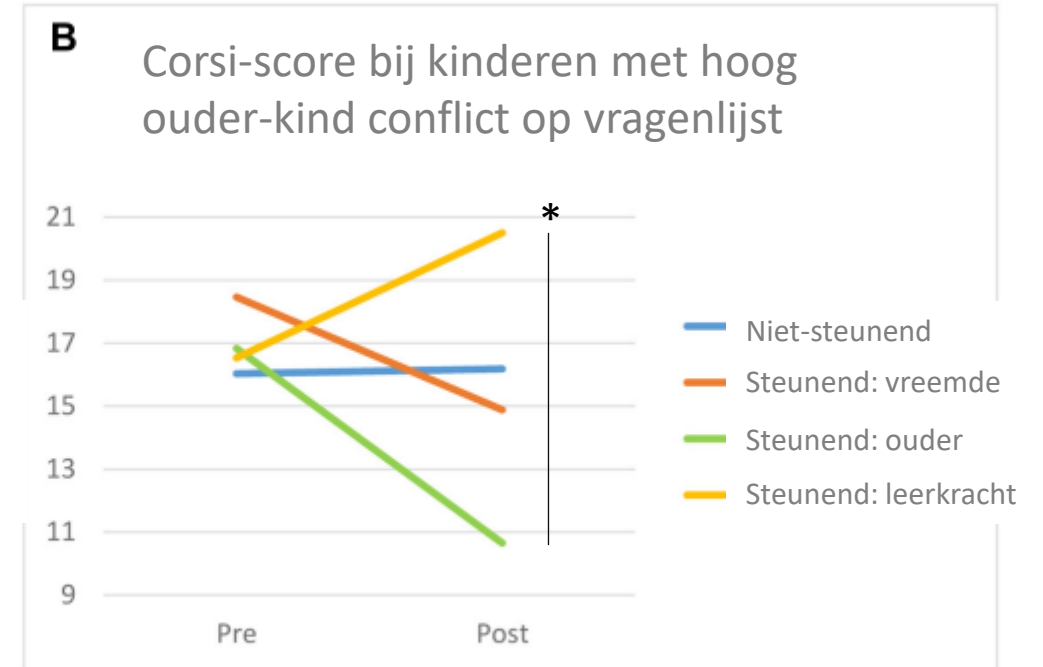

FIGURE 2 | Changes in pre-posttest working memory score for each condition (weather report, stranger support, parent support and teacher support) for children experiencing low levels (A) and high levels (B) of parent-child conflict.

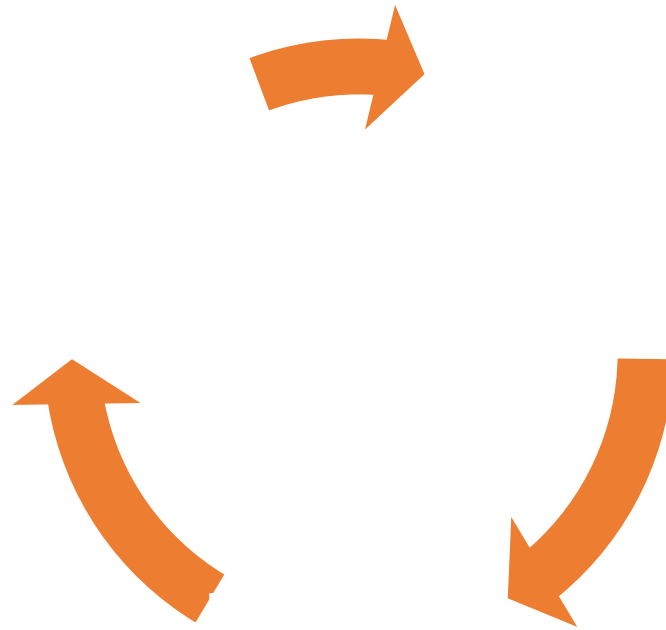
Aard van het verband tussen context en EF

- Correlationeel
 - Hoe meer x, hoe meer y
 - Hoe meer x, hoe minder y
 - ...
- Causaal
 - Unidirectioneel: ja, maar complexe interactie tussen contexten
 - Ouder x Leerkracht
 - Leeftijdsgenoten (vooral in adolescentie) ?

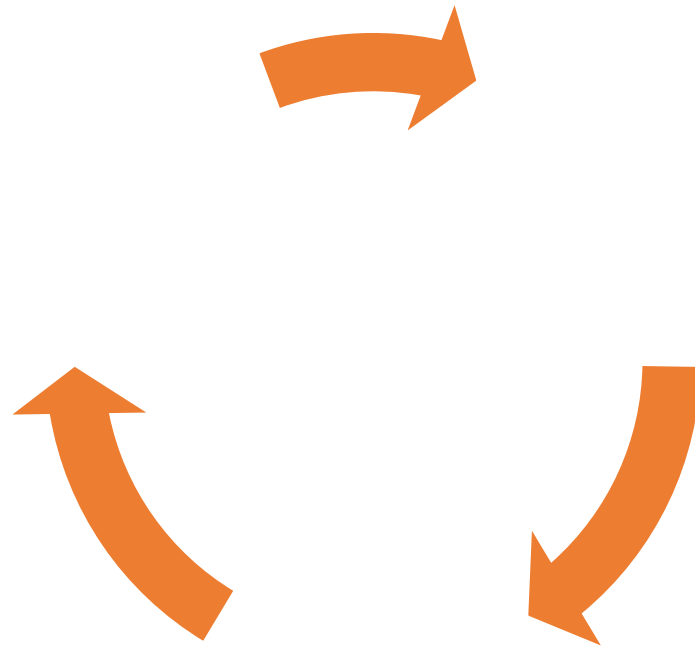
Aard van het verband tussen context en EF

- Correlationeel
 - Hoe meer x, hoe meer y
 - Hoe meer x, hoe minder y
 - ...
- Causaal
 - Unidirectioneel: ja, maar complexe interactie tussen contexten
 - Ouder x Leerkracht
 - Leeftijdsgenoten (vooral in adolescentie) ?
 - Bidirectioneel ?

Bidirectioneel ?

Bidirectioneel ?

3de kleuter – 1ste lager

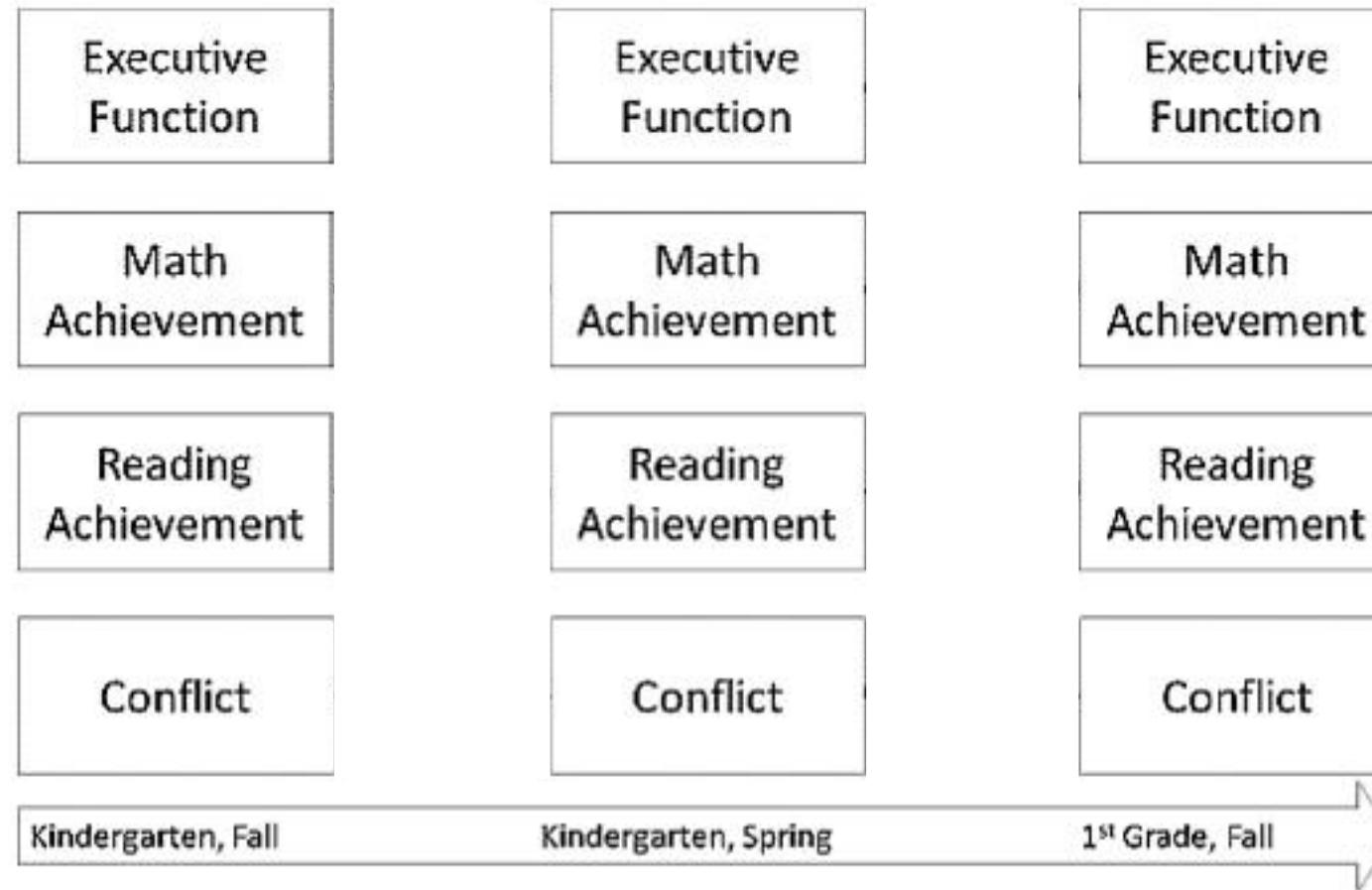

Fig. 3. Relationships between executive function, conflict, math achievement, and reading achievement from kindergarten to first grade. *Note:* For ease of presentation, baseline covariates and correlations, indirect pathways, non-significant direct pathways, and correlations between within-year variable residuals not shown. All parameters are standardized coefficients. RMSEA= 0.05, CFI= 0.97, TLI= .93, SRMS=0.03.

3de kleuter – 1ste lager

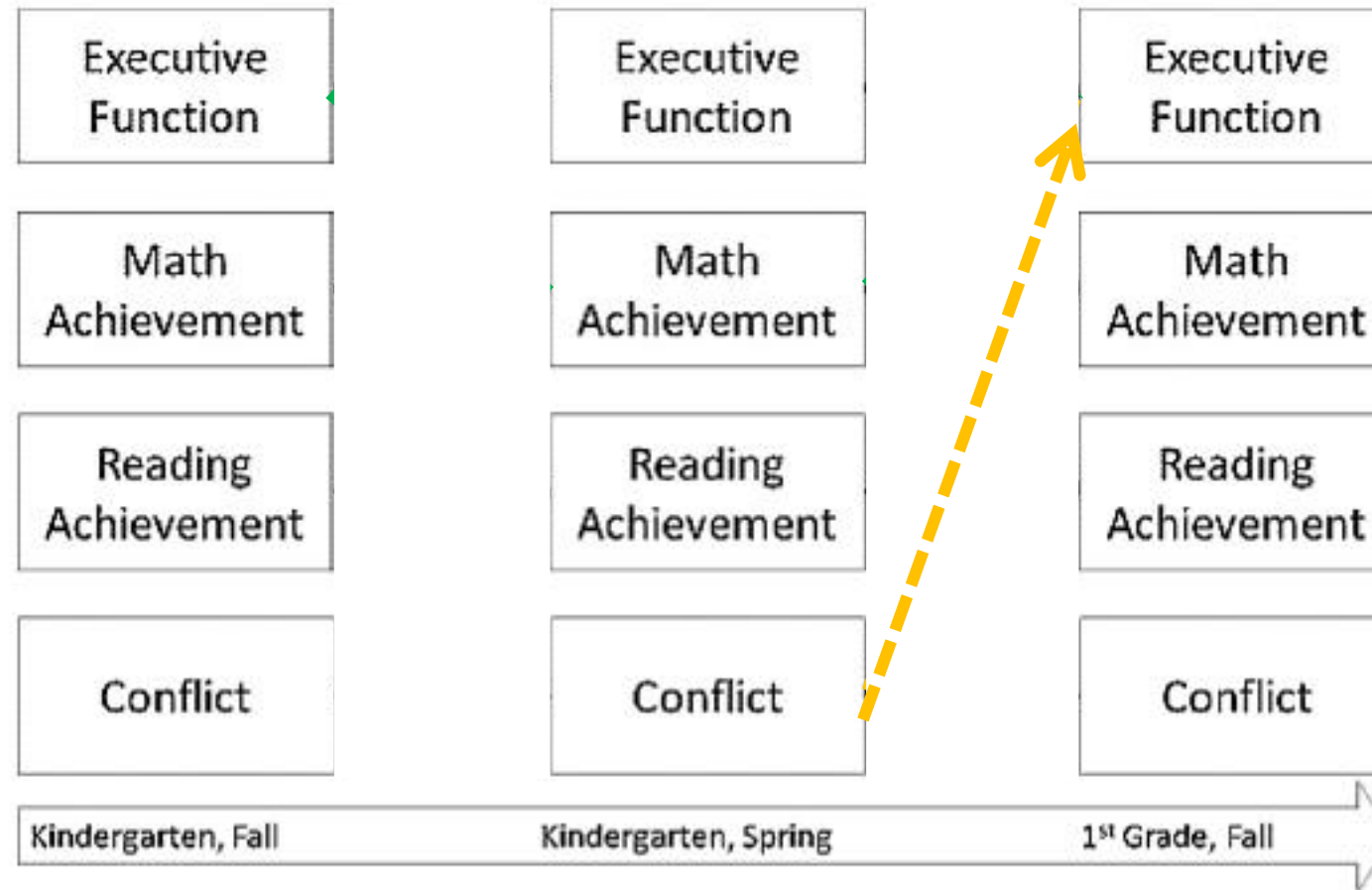

Fig. 3. Relationships between executive function, conflict, math achievement, and reading achievement from kindergarten to first grade. *Note:* For ease of presentation, baseline covariates and correlations, indirect pathways, non-significant direct pathways, and correlations between within-year variable residuals not shown. All parameters are standardized coefficients. RMSEA= 0.05, CFI= 0.97, TLI= .93, SRMS=0.03.

3de kleuter – 1ste lager

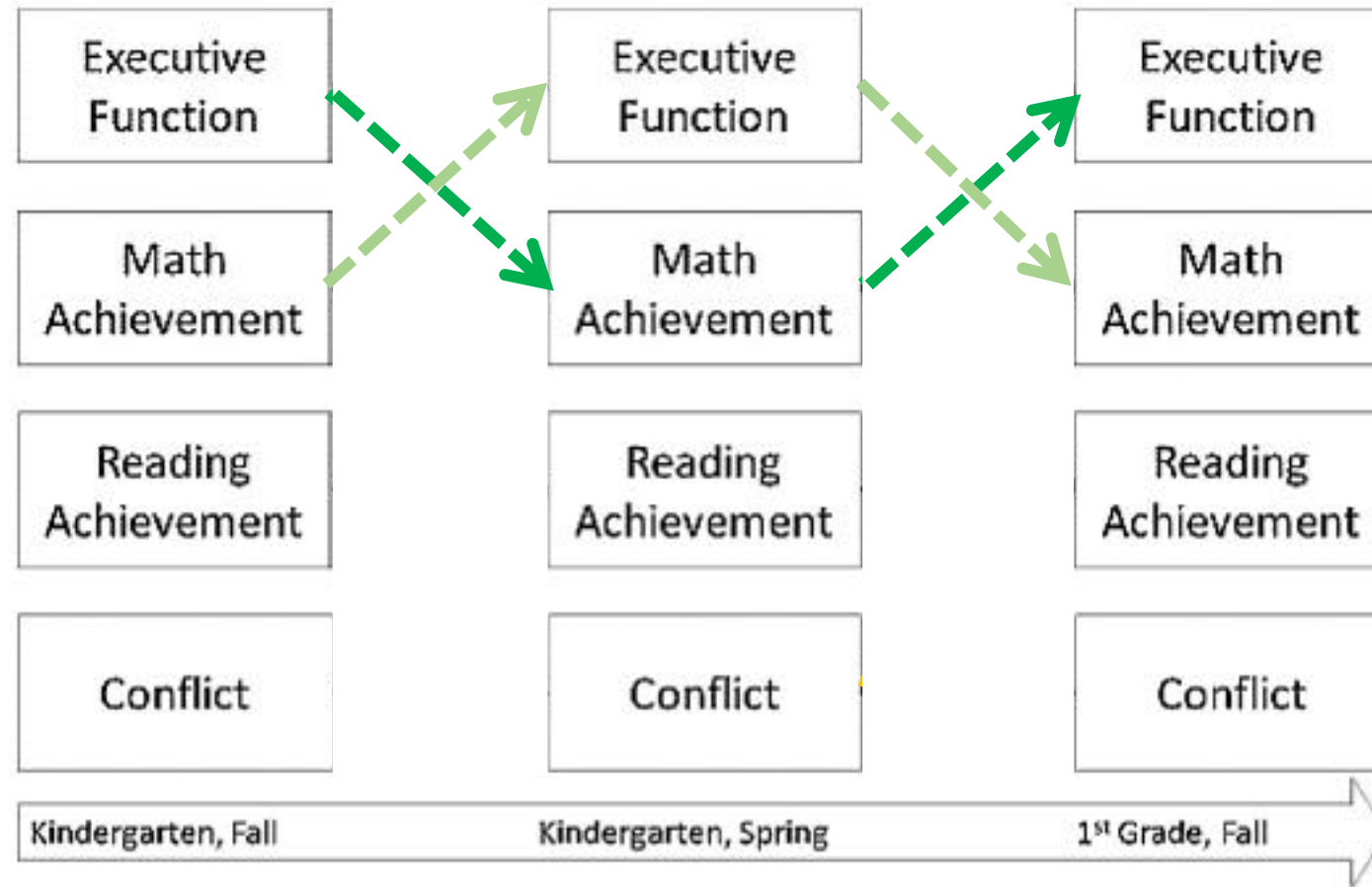

Fig
bas
are

Idem doorheen lager onderwijs in VL (Sankalaite et al., *Frontiers Psychol*, 2023)

resentation,
rameters

Aard van het verband tussen context en EF

- Correlationeel
 - Hoe meer x, hoe meer y
 - Hoe meer x, hoe minder y
 - ...
- Causaal
 - Unidirectioneel: ja, maar complexe interactie tussen contexten
 - Ouder x Leerkracht
 - Leeftijdsgenoten (vooral in adolescentie) ?
 - Bidirectioneel: inconsistente bevindingen

EF in context:
conclusie

1

Ouder- en leerkrachtstrategieën tonen een klein-gemiddeld verband met EF, voornamelijk met werkgeheugen.

2

Er is evidentie voor een causaal verband van ouder-en leerkrachtstrategieën op EF, te begrijpen vanuit diverse theorieën (👉 interventie).

3

Het samenspel tussen contextfactoren onderling om EF te beïnvloeden is nog niet volledig ontrafeld.

2024 - nummer 2

Verschenen op 28 mei 2024

De ontwikkeling van executieve functies in het basisonderwijs

Een bijzondere rol voor de leerkracht

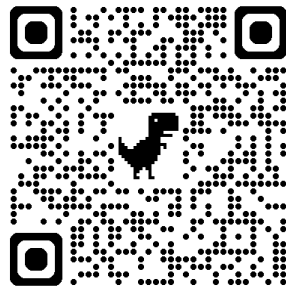
Dieter Baeyens⁽¹⁾

(1) Prof. dr. Dieter Baeyens is verbonden aan de Onderzoekseenheid Gezins- en Orthopedagogiek van de KU Leuven.

Meer diversiteit in lesmateriaal
De ontwikkeling van identiteit
Praten en schrijven over teksten

meer weten ...

KLASSE

Klasse > Klastips > Klasmanagement

DUIDING

Storend gedrag? Pak het aan met executieve functies!

20 januari 2022 • 6 minuten lezen

Over welke cognitieve vaardigheden gaat het nu?
Zet je EF-bril op: een andere kijk op leerlingen
School en ouders samen aan zet
Zo doen zij het: interventies die werken